

Bireysel Emeklilik Sistemi

Hazırlayanlar
Yrd.Doç.Dr. Ali ÇİMAT
Muğla Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü

Ozan BAHAR
Muğla Üniversitesi İktisat
Anabilim Dalı Doktora

GİRİŞ

Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, sorunları ve yeniden yapılandırılması uzun yıllardan beri kamuoyunda tartışılan bir konudur. Yapılan uygulamalara bakıldığı zaman bu konudaki tartışmaların daha da devam edeceği gözükmektedir. Sosyal güvenlik sistemlerinin temel amacı; tüm bireylerin ayrımcılık yapılmadan, eşit bir şekilde bu sistemden yararlanmalarını sağlamaktır¹. Ancak ülkemizde bu olayın uluslararası standartlara göre gerçekleştirilmesi bugüne kadar tam manasıyla başarılamamıştır.

İnsanların "Sosyal Güvenlik Hakkı" anayasal bir haktır. Bu haktan eksiksiz ve adil bir şekilde ülke genelindeki bütün bireylerin yeterince yararlanması insan olmanın bir gereği ve kaçınılmaz koşuludur. Devlet idaresinin bu alandaki en temel görevi de şüphesiz sosyal güvenlik hakkından tüm bireylerin eşit şekilde faydalanmasını sağlamaktır. Eğer devlet bunu başaramıyorsa görevini de eksik yapıyor demektir.

Sosyal güvenlik hakkı daha çok kamusal nitelikli bir haktır. Özel sektör eliyle insanları tek başına bırakarak çözüme kavuşturulacak bir hak değildir. Bundan dolayıdır ki devlet, sosyal güvenlik anlayışının bir gereği olarak bu işi üstlenmiştir.

Ancak, devlet sosyal güvenlik hakkının kullanılmasında sadece " yönlendirici bir görev mi üstlenmeli yoksa bu görevi devlet olarak mı yapmalı " tartışmaları, günümüzde bu konuyla ilgili olarak yapılan en önemli tartışmalardır.

Ülkemizde devlet, sosyal güvenlik hakkının kullandırılmasını görev olarak üstlenmiş gibi görünse de, prim ağırlıklı bir sosyal güvenlik sistemini benimseyerek, sistemin finansmanından kaçmakta ve yönlendirici bir tutum içinde görünmektedir. Bu durumda finansman yönteminin değiştirilerek, primler yerine vergilerle sağlanması gündeme getirilmelidir². Ancak ülkemiz şartları şu anki koşullarda buna imkan vermemektedir. İşte bireysel emeklilik sistemi de bu noktada ön plana çıkmaktadır. Birçok Batı ülkesinde uygulanmakta olan bu sistem, iyi uygulandığı takdirde bir yandan ülke insanına kendi tasarrufları ile ek bir gelir sağlayacak, diğer yandan kamu sosyal güvenlik sistemini destekleyerek, devletin yükünü hafifletecektir³.

Bireylere emeklilik dönemlerinde ek gelir sağlamak üzere oluşturulacak olan 'Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi'ne (kısaca bireysel emeklilik sistemi olarak anılmaktadır) ilişkin kanun tasarısı bir süre önce Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sevk edilmiştir. Tasarı, bireysel emeklilik sistemine katkılarının toplanması ve yatırım fonu hesaplarında değerlendirilmesi, sisteme katılma, ayrılma ve emeklilik koşulları hakkında katılımcıların hak ve yükümlülüklerini belirlemekte; emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonlarının kurulması, faaliyete geçmesi ve yönetilmesine ilişkin düzenlemeler yapmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan bu yasa tasarısı, 28 Mart 2001 tarihinde TBMM'de kabul edilmiş ve Resmi Gazetenin 7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı nüshasında 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu olarak yasalашmıştır.

Sosyal güvenlik reformunun önemli bir halkası olan Bireysel Emeklilik Yasası, Türkiye'nin bunalımlı bir döneminde uygulamaya girecektir (7 Ekim 2001 tarihi itibarıyla). Gelirlerin düştüğü, işsizliğin arttığı bir ortamda, yasaya hayatiyet kazandıracak olan emeklilik şirketlerinin kurulması, çalışanların sisteme katılması ve katkı payı (prim) ödemesi kolay olmayacaktır. Ülkemiz şartlarında bu sistem daha çok üst gelir gruplarında bulunan kesimlere yöneliktir⁴ dolayısıyla asgari ücretle çalışan geniş bir emekçi grubun sisteme katılması biraz zor gözükmektedir.

Bu çalışmanın amacı, tasarıda öngörülen haliyle bireysel emeklilik sisteminin işleyişi, katılımcıların hak ve yükümlülükleri ile emekli olma şartları ve

seçenekleri hakkında bilgiler vermektir. Çalışmanın ilk bölümünde, sosyal güvenlik hakkının amacı, Dünya'da ve Türkiye'de uygulanan sistemler ile Türkiye'de sistemde görülen belli başlı sorunlar ve sosyal güvenlik sisteminde yapılan son değişikliklerin kısa bir değerlendirilmesi yapılacaktır. İkinci blmde ise, bireysel emeklilik sisteminin ne olduğu, neyi öngördüğü, sisteme katılma, katılımcıların hak ve yükümlülükleri ile sistemin ilke ve esasları hakkında bilgiler sunulacaktır.

1. Sosyal Güvenlik Hakkı, Türkiye'deki Uygulaması, Mevcut Sorunlar ve Sosyal Güvenlik Sistemindeki Son Değişiklikler

Sosyal devlet anlayışı 18. yüzyılda Avrupa da ortaya çıkmış ve temel amacı vatandaşlarının sosyal güvenliklerini sağlamak olarak belirlenmiřtir⁵. Gelişmiş, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler dahil tüm ülkelerde, sosyal güvenlik hakkı tanınmış olmasına karşılık, bir kısmı tüm vatandaşlarına bir kısmı da belli bir bölümüne ulaştırılabilmektedir. Türkiye ise bu hakkı halen tüm vatandaşlarına ulaştıramamış ülkelerdendir.

Sosyal güvenlik hakkının kullanılmasını sağlamak üzere ülkemizde oluşturulan örgüt yapıları şunlardır;

* 4792 sayılı Kanunla kurulan Sosyal Sigortalar Kurumu,

* 5434 sayılı Kanunla kurulan Emekli Sandığı,

* 1471 sayılı Kanunla kurulan Bağ-Kur,

* 506 sayılı Kanunun geçici 20. Maddesine tabi bankalar, sigorta reasürans şirketleri, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları mensuplarına sosyal güvenlik hakkı sağlayan dar kapsamlı sandıklar.

Birbirinden çok farklı amaçlarla kurulmuş olan yukarıdaki sistemlere ilave olarak, kimsesiz muhtaç yaşlılara, malul, dul, yetim ve korunmaya muhtaç çocuklara karşılıksız olarak yapılan ve genel bütçe, belediyeler, çeşitli vakıflar ve gönüllü kuruluşlarca finanse edilen sosyal yardım ve hizmetlerde bulunulmaktadır. Sosyal güvenlik harcamaları içinde %2'lik paya sahip olan bu yardım ve hizmetlerin yeterli miktarda olmadığı bilinmektedir⁶.

Dünya sosyal güvenlik örgütleri, özellikle gelişmiş ülkelerin sosyal güvenlik örgütleri incelediğinde tüm insanların sosyal güvenlik kapsamına almış oldukları görülmektedir. Türkiye'de ise sosyal güvenlik hakkı, Anayasanın 60. maddesinde:"Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği

sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.⁷" şeklinde yer almasına rağmen sosyal sigorta programları tarafından kapsanan nüfus 1999 yılında toplam nüfusun %91'ini, sağlık hizmetleri bakımından nüfusun %86.4'ünü kapsamaktadır⁸. Yani ülke insanının %9'nun sosyal bir güvencesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla da bunun hak toplum geneline yaygınlaştırılamamıştır.

Sosyal güvenlik hakkını devletin görevleri arasında gören ülkeler sosyal güvenlik harcamalarının kaynağını⁹,

1. Ağırlıklı olarak sosyal sigorta primleri (bis mark sistemi),
2. Ağırlıklı olarak vergilerme (beveridge sistemi),
3. Karma finansman (vergi+prim),

yöntemlerinden birisi ile sağlamaktadır. Ülkemizde özellikle sosyal sigortalar kurumu sosyal güvenlik harcamalarının finansmanını ağırlıklı olarak sosyal güvenlik primleriyle karşılamaktadır.

Prim ağırlıklı ülkelere, Fransa, Yunanistan, vergi ağırlıklı ülkelere, Danimarka, İrlanda, İngiltere, Lüksemburg, karma finansmanla kaynak sağlayan ülkelere de Belçika, Hollanda, İspanya, İtalya ve Portekiz örnek olarak gösterilebilir.

Bugün sosyal güvenlik hakkını devlet görevi kabul eden ülkelerin tümü sosyal güvenlik harcaması ile sosyal güvenlik finansman kaynaklarını, aktif sigortalının giderek azalması ve pasif sigortalının giderek çoğalması nedeniyle dengeleyememektedirler. Yani kamusal emeklilik programlarının finansman dengesi, aktif ya da demografik denge olarak adlandırılan ve prim ödeyen aktif sigortalılar ile emekli aylığı alan pasif sigortalılar arasında sistemin gelir ve giderini eşitleyen bir oranın varlığına bağlıdır. Bu nedenle devlet desteği olmadan sosyal güvenlik örgütlerinin ayakta durması imkansız gibi görünmektedir.

Ülkemizde devlet, anayasaya göre bu görevi yüklenmiş olmasına karşılık, karma sistemin benimsenmekte olduğu gözlenmektedir. Bunun nedeni ise: Başlangıçta kendi gelirleri ile finanse edilmek üzere yapılandırılmış olan sosyal güvenlik kurumlarının gelir-gider dengeleri özellikle 1990'lı yıllarda hızla bozulmaya başlamış ve bu bozulma sisteme her yıl artan oranda devlet katkısını zorunlu hale getirmiştir. Sosyal güvenlik hakkının kullanılmasında sorunların düğümlendiği nokta hiç kuşkusuz ki finansman dar boğazıdır. Bu da

ancak sigorta primlerinin, devlet katkılarının ve her ikisinin birlikte artırılması sonucu ile ve bir de emeklilik yaşının yukarı çekilmesiyle mümkün olabilir.

Bütün dünyada olduğu gibi Türk sosyal güvenlik sisteminde de başta finansman olmak üzere yıllardır birike gelmiş sorunlar mevcuttur. Ülkemizin bu konudaki temel sorunlarını genel hatlarıyla şu şekilde belirtmek mümkündür:

i) Türkiye'de sosyal güvenlik örgütlerinin gelir-gider dengesi bozuktur. Prim gelirleri yetersizdir. Bu yetersizliğin vergilerle karşılanması pek arzu edilmemektedir. Sosyal güvenlik harcamalarının ulusal gelir içindeki payı %5.6 civarındadır. Diğer ülkelere oranla oldukça düşük ve yetersizdir.

ii) Aktif sigortalı ile pasif sigortalı dengesi bozuktur. OECD ülkelerinde 6 olan aktif/pasif sigortalı oranı, ülkemizde Emekli Sandığı için 1.6, Bağ-Kur için 2.4, SSK için 1.7; ortalama 1.9'dur¹⁰. Yani ülkemizde 2 aktif sigortalıya bir pasif sigortalı düşmektedir. Sağlıklı bir sosyal güvenlik sisteminde ise bu oranın en az 4 olması gerekmektedir¹¹.

iii) Sosyal güvenlik hakkından yararlanan aktif sigortalının sayısını artırmak şöyle dursun, 1992 yılında getirilen bir yasa ile yaş sınırı kaldırılmış kadınlarda 20 yıl, erkeklerde 25 hizmet yılını tamamlamış aktif sigortalının pasif sigortalı duruma geçme hakkı getirilmiştir. Bu durum da aktif ve pasif sigortalı dengesini çok bozmuştur¹².

iv) Sosyal güvenlik harcamalarının kaynağını teşkil eden primler zamanında tahsil edilememiş, tahsil edilemeyenlere prim affı çıkarılmış¹³ ve adeta prim ödenmemesi teşvik edilmiştir. Sosyal güvenlik sisteminin finansman kaynağının en önemlilerinden biri olan prim ödeme zorunluluğu dışında bırakılan ve fakat sosyal güvenlik hizmetlerinden yararlanan vatandaş sayısı gün geçtikçe artmıştır.

v) Sosyal güvenlik örgütleri (emekli sandığı, sosyal sigortalar kurumu, bağ-kur) güvenlik hizmetleri verdikleri vatandaşlara birbirinden çok farklı hizmetler sunmaktadır¹⁴. Bu durum da eşitlik ilkesini bozmaktadır. Sosyal güvenlikte eşitlik, norm ve standart yoktur.

vi) Son olarak da, yaşlanmakta olan nüfus, kaçak istihdam, prime esas ücretin düşük beyanı ve prim karşılığı olmaksızın yapılan sosyal yardım zammı türü ödemeler sistemin aktüeryal dengesini bozarak sosyal güvenlik sisteminin mali yapısında bozulmalara neden olmaktadır.

Güvenlik sisteminin temel sorunlarının yanında bir de tali sorunları vardır.

Bunlar da kısaca şöyle ifade edilebilir: Devlet halen güvenlik sisteminde reform sayılabilecek bir politika üretilmesini henüz başaramamıştır. Genel olarak sosyal güvenlik konusunun sosyal devlet anlayışını öne sürerek devlet tarafından yerine getirilmesi istenmektedir. Ancak, siyasi partiler tarafından konu açık ve seçik ortaya konamamış ve konuya sahip çıkılamamıştır. Uygulanan karma sistem, henüz ülke insanının tamamını kapsamamaktadır. Sistemde kayıt dışı uygulamalar ve kaçaklar önlenememiştir. Ayrıca sosyal güvenlik örgütlerinin birleştirilerek tek çatı altında toplanması 1996-2000 dönemini içeren beş yıllık kalkınma planında yer alsa da hala uygulamaya dönük bir çalışma yoktur.

Yukarıda sayılan bu sorunlara bir çözüm getirmek maksadıyla 08.09.1999 tarihinde 4447 sayılı kanunla sosyal güvenlik yasalarında bir takım değişiklikler yapılmıştır. 4447 sayılı Kanun ile "Sosyal Sigortalar Kanunu, Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, T.C. Emekli Sandığı Kanunu, Esnaf ve Sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar sigorta kurumu kamu, tarımda kendi adına ve hesabına çalışanlar sosyal sigorta kanunu", beş ayrı sosyal güvenlik yasasında sosyal güvenlik reformu adıyla değişiklik yapılmış ve bu yasayla işsizlik sigortası kanunu uygulamaya konmuştur¹⁵.

4447 sayılı Kanun tasarısı hem hazırlık aşamasında hem de yasama organında görüşüldüğü sırada hem de yasalaştıktan sonra birçok açıdan çalışanlar ve çalıştıranlarca eleştiriye uğramıştır. Ancak yapılan tüm eleştirilere rağmen, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde reform sayılabilecek bir değişiklik yaparak işsizlik sigortası uygulamasını kanunlaştırmıştır. Ayrıca en çok eleştirilen konulardan biri olan emeklilik yaşını Kadınlarda 58 ve Erkeklerde 60'a çıkararak, prim ödeme gün sayısını da 7000 işgünü olarak belirlemiştir.

İşsizlik sigortası kamusal bir görev olarak öngörülmüş yönetimi ile denetimi devlet güvencesine alınmıştır. Amacı işsiz kalan sigortalılara ödeme yapmak ve belli hizmetleri vermektir. Bu sigortanın finansman kaynakları ise; işsizlik sigorta primi (işveren %3, işçi %2), biriken fonların gelirleri, Devlet tarafından yapılacak katkı payı (%2) ve işçi ve işverenden alınacak ceza, gecikme zammı ve faizlerden oluşmaktadır (Md:46-49)¹⁶.

İşsizlik sigortasının oluşturulması beş yıllık kalkınma planında uzun süre yer almış olmasına rağmen bir türlü hayata geçirilememiştir. Son yasal düzenlemeler sonrasında eksikleri ve fazlalıklarıyla çalışma hayatına katılmıştır. Ancak, Kanun, işsizlik sigorta hakkını sadece sigortalı işçilere tanıyarak, kap-

sam dışında kalanlara büyük bir haksızlık yapmakta ve zaten var olan eşitsizliği daha da artırmaktadır. Bu, kanunun en çok eleştiri alan yönüdür.

Özetlenecek olursa 4447 sayılı yasa ile yapılan değişikliklerin esas amacı, sosyal güvenlik sistemimizin yukarıda izah edilen sorunlarına çözüm getirmekten çok sistemin finansmanına daha az katkıda bulunmaktır. Dolayısıyla, tüm vatandaşların sosyal güvenlik sistemine kavuşturulması ve eşit şekilde yararlandırılması, uluslararası norm ve standartlara yükseltilmesi gibi sorunlar yine çözümlenememiştir. Ancak yapılan son değişikliklerin en önemlisi hiç kuşkusuz Türk sosyal güvenlik sistemine işsizlik sigortasının katılmasıdır. Tüm eksikliklere rağmen bütün bu gelişmeler başlangıç olarak olumlu birer adımdır.

2. Bireysel Emeklilik Sistemi

Ülkemizde uzun dönemli istikrarlı kalkınmanın temel unsuru, enflasyonun düşük seviyelere çekilerek yatırımlara olanak tanıyacak ekonomik koşulların oluşturulmasıdır. Bu ise mali politikalarda disiplin sağlanarak, kamunun kaynak talebinin azaltılması ve kamu kesimi borçlanma gereğinin düşürülmesi ile doğrudan ilişkilidir. 1996 yılında sosyal güvenlik sistemine yapılan bütçe transferi bütçe açığının 1/3'ünü oluşturmaktadır. Sistemin açıklarının hızlı bir artış trendinde oluşu ve finansmanın mali piyasalar üzerindeki yükü, makro ekonomik istikrarı tehdit eder niteliktedir. İstikrar içinde bir kalkınma için sosyal güvenlik sistemimizde yaşanmakta olan mali yıpranmaya bir an önce çözüm bulunması kaçınılmazdır.

İşte bu nokta da Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu (BETYSK) önem arz etmektedir. Çünkü kanunun amacı; kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma dönüştürülmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah seviyelerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak oluşturarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir¹⁷.

Bir ülkede sosyal güvenlik sisteminin kurulması, çalışması ve vatandaşların sosyal güvenliklerinin sağlanması bir kamu hizmeti olup, bu hizmetin devlet tarafından sağlanması ilke olarak benimsenmiştir. Nitekim vatandaşların sosyal güvenlik hakkı modern anayasalarda yer almış ve güvence altına alınmıştır. Bugün dünya uygulamasında sosyal güvenlik sistemi iki ayrı yöntemle kurulup çalıştırılmaktadır¹⁸:

Birinci sistem, yukarıda da açıkladığımız gibi, kamu tarafından kurulan yasal-zorunlu sosyal güvenlik sistemidir. Sosyal güvenlik bir kamu hizmeti olduğuna göre, bunun devlet tarafından kurulup işletilmesini doğal karşılamak gerekecektir. Bu yöntemle devlet, vatandaşın sosyal güvenlik hakkını, herhangi bir aracıya gerek kalmadan kendi olanakları ile karşılamış olur. Gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkelerde yasal-zorunlu sosyal güvenlik sisteminin devletçe kurulup çalıştırıldığını görüyoruz. Yasal-zorunlu sosyal güvenlik sistemi sürekli-asli bir sosyal güvenlik düzeni olmaktadır.

Ancak, devlet tarafından kurulup çalıştırılan sosyal güvenlik sistemleri, çok değişik sosyal, ekonomik ve mali nedenlerle zaman içinde kendisinden beklenen işlevleri yerine getiremez duruma gelmiş, bazı ülkelerde iflasa sürüklenmiştir. Asıl önemlisi, devletin sağladığı sosyal güvenlik yardımları, çalışanlar için yetersiz kalmıştır.

İkinci sistem, devletin kurup çalıştırdığı sosyal güvenlik sisteminin yetersizliğinden kaynaklanan ikincil-yardımcı bir sosyal güvenlik sistemi olmaktadır. Buna bireysel emeklilik sistemi de denilmektedir. Bu sistemin özelliği, isteğe bağlı olması, yaşlılığında çalışana ek bir gelir sağlamasıdır. Bu noktadan hareketle önce Anglo-Sakson ülkelerinde olmak üzere ek-yardımcı nitelikte bireysel emeklilik sistemi doğmuş ve uygulamaya konulmuştur. İşin ilginç yanı, gelişmiş ülkelerde kamusal tasarrufların önemli bir kısmı, emekliliğe ayrılmış bu tür fonlardan doğmuştur. Türkiye, böyle bir sisteme uzun süre yabancı kalmıştır.

Bugün gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik sistemi üç kademeli olarak kurulup çalıştırılmaktadır. Bunlar sırasıyla:

1.Kademe-basamak: Devletin kurup çalıştırdığı ve çalışana emeklilik hakkı veren sosyal güvenlik sistemi.

2.Kademe-basamak: İşverenler tarafından kurulup çalıştırılan emeklilik fon ve planları.

3.Kademe-basamak: Özel kesim tarafından kurulan, bireysel emeklilik hakkı sağlayan isteğe bağlı tasarruf ve yatırım sistemi.

Bir ülkede sosyal güvenlik hakkı bu üç kademe-basamak sistemlerinin bir arada ve ahenkli şekilde kurulup çalışması ile sağlanmaktadır.

Yasal-zorunlu sosyal güvenlik sistemini tamamlayan bireysel emeklilik sisteminin başlıca özelliklerini ve topluma sağladığı yararları şöyle sıralayabiliriz ¹⁹:

1. Devletin kurup çalıştırdığı sosyal güvenlik sistemi zorunlu olduğu halde, özel kesimin kurup çalıştıracağı bireysel emeklilik sistemi isteğe bağlı (gönüllü) bir sistemdir. Sistemde, vergi istisna ve muafırları itici güç olarak kullanılmaktadır. Ancak devlet, sistemin kurulup çalışması için gerekli altyapı ve koşulları hazırlar ve denetimi sağlar.

2. Bireysel emeklilik sistemi, Anglo-Sakson modeli bir sistem olup, ABD, İngiltere, Avustralya ve Hollanda gibi ülkelerde başarı ile uygulanmış ve daha sonra Şili, Peru ve Meksika gibi gelişmekte olan ülkeler de bu sistemi benimseyerek, kendi yapılarına uydurmuşlar ve değişik modeller geliştirmişlerdir. Bireysel emeklilik sistemi, devletin sosyal güvenlik yükünü hafifleten ve buna destek veren bir yöntem olmaktadır. Türkiye bu modeli Şili ve Peru'daki uygulama modellerinden esinlenerek benimsemiş, kendi bünye ve koşullarına uydurmaya çalışmıştır.

3. Bireysel emeklilik sistemi, bazılarının sandığı gibi, bir hayat sigortası değildir. Bireysel emeklilik sisteminin kurulup çalışmasından sonra da, hayat sigorta dalı yine devam edecek, belki de bazı şirketler statülerini değiştirerek, yeni modele geçeceklerdir. Çünkü, bireysel emeklilik sistemi, hayat sigortacılığının alternatifi sayılmaz.

4. Bireysel emeklilik sisteminde, Türkiye'nin kabul ettiği başlık 4632 sayılı yasada, Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi olarak konmuştur. Bunu Özel Emeklilik Fon Sistemi olarak da niteleyebiliriz. Burada gönüllülük esastır.

5. Bireysel emeklilikte, belirlenmiş bir prim esası kabul edilmiştir. Sosyal güvenlik sigortalarında uygulanan primlerden farklı olarak, katılımcının diğer katılımcılarla ve onların ödediği primlerle bir ilişkisi yoktur. Her katılımcının tasarrufu kendisine aittir.

6. Türkiye modelinde, özel emeklilik sistemi, kamu sosyal güvenlik sistemine alternatif ve onu destekler nitelikte bir sistem olacaktır. Emeklilik döneminde devletin veya diğer kamu kuruluşlarının sağladığı emekli aylıkları yetersiz kalacağı için, çalışan kendi tasarruf olanakları ile ek bir gelir sağlamış olacaktır.

7. Özel emeklilik sisteminin topluma sağladığı yararları da göz önünde bulundurmak gerekecektir. Bunları iki başlık altında toplayabiliriz:

i) Önce katılımcıların ödedikleri katkı payı (primleri) ile bir emeklilik fonu oluşmakta ve bu tür kamusal fonlar hükümetlere iç kaynak sağlamaktadır.

ii) Sonra da, özel emeklilik sistemi ülkede sermaye piyasasının gelişmesine ve sermayenin tabana yayılmasına yardımcı olmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi ile ilgili organlar ise şunlardır. Türkiye'de kurulacak olan bireysel emeklilik sisteminde, idari patronajın Hazine Müsteşarlığı'na ait olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde sistemin çalışmasında Sermaye Piyasası Kurulu'na da bazı görevler düşmektedir. Fakat sistemle ilgili iki önemli organı belirtmek gerekmektedir²⁰:

1. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu: Bu organ 4632 sayılı kanunun 3'üncü maddesine göre doğmuştur. Bu maddeye göre, bireysel emeklilik politikalarını belirlemek ve bunların gerçekleştirilmesi için alınması gerekli önlemler konusunda önerilerde bulunmak üzere böyle bir organın kurulması gerekli görülmüştür. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı'nın başkanlığında Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından görevlendirilecek en az genel müdür düzeyinde birer temsilciden oluşacaktır. Bu kurul en az üç ayda bir Hazine Müsteşarlığı'nca belirlenecek gündemi görüşmek üzere toplanacaktır. Kurulun sekreteryaya hizmetleri müsteşarlık tarafından karşılanacaktır. Bireysel emeklilik sisteminin kurulup çalışmasında bu kurula önemli görevler düşmektedir.

2. Emeklilik şirketleri: Yasanın uygulanmasında en ağır ve önemli yük bu tür şirketlere düşmektedir. 4632 sayılı yasanın 8-14'üncü maddeleri arasında emeklilik şirketlerinin kuruluş esasları, kuruluş izni, faaliyet ruhsatı, şirketin sorumlulukları, organizasyonu ve organları, şirketlerin denetimi hakkında ayrıntılı hükümler yer almaktadır.

Bu şirketler esas itibariyle emeklilik branşında faaliyet göstereceklerdir. Ancak bu şirketler hayat ve ferdi kaza branşlarında da ruhsat alabileceklerdir. Mevcut sigorta şirketleri, statülerinde gerekli değişiklikleri yapmak koşulu ile emeklilik şirketlerine dönüşebileceklerdir.

3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Öngörülleri

Bireysel emeklilik sistemi, SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nın oluşturduğu kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesine yönelik olarak oluşturuldu. Ayrıca, ekonomiye uzun vadeli kaynak sağlayarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulması da amaçlanmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi, gönüllü katılım esasına dayalı olarak, sosyal güvenlik sistemine ilave olarak katılımcılara emeklilik döneminde ek gelir sağlamak amacıyla oluşturulan bir sigorta türüdür. Bu sistemde, gönüllü katılımcılar tasarıda öngörülen şartlara göre kurulacak olan emeklilik şirketleri nezdinde açılacak bireysel emeklilik hesaplarına, sözleşmeyle belirlenen miktarlarda katkı payı ödeyeceklerdir. Katılımcılar bir işverene tabi olarak çalışıyorlarsa, işverenleri de isteğe bağlı olarak sisteme çalışanları adına katkı sağlayabileceklerdir. Katılımcılar ve varsa işverenleri tarafından sağlanan katkı payları, emeklilik şirketleri tarafından kurulacak ve riskin dağıtılması ve inançlı mülkiyet esaslarına göre işletilecek olan emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilecektir. Emeklilik şirketleri, sermaye piyasası araçlarından oluşan farklı portföy yapılarına sahip en az üç emeklilik yatırım fonu kuracaklardır. Katkıların hangi tür emeklilik yatırım fonunda değerlendirileceği katılımcı tarafından belirlenecek olup, birikimlerin birden fazla emeklilik yatırım fonu arasında paylaştırılması da mümkün olacaktır. Sistemden emekli olmak için her bir katılımcının 10 yıl boyunca sistemde kalması ve 56 yaşını tamamlaması gerekecektir. Emekliliğe hak kazanıldıktan sonra, bireysel emeklilik hesaplarındaki birikimlerin bir kısmı veya tamamı toplu olarak ya da katılımcının isteğine bağlı olarak ömür boyu maaş şeklinde de alınabilecektir²¹.

i) Bireysel Emeklilik Sistemine Katılma

Bireysel emeklilik sistemine girecek katılımcıların 18 yaşını doldurmuş veya kanuni ehliyeti haiz olmaları gerekmektedir. Sisteme katılacak kişiler, emeklilik şirketi ile bir emeklilik sözleşmesi imzalayacaklardır. Bu sözleşmede katılımcılar ve varsa işverenleri tarafından ödenecek asgari katkı tutarı veya oranı, ödeme dönemleri ve ödeme süreleri, sisteme giriş aidatı, sistemden erken ayrılma, katkıların hangi tür emeklilik yatırım fonunda değerlendirileceği gibi hususlar da dahil olmak üzere, bireysel emeklilik sistemine ilişkin olarak tarafların bütün hak ve yükümlülükleri düzenlenecektir²².

ii) Katılımcıların Hak ve Yükümlülükleri

Tabii olarak, katılımcıların sistemle ilgili en önemli yükümlülüğü, emeklilik şirketi nezdinde açılacak bireysel emeklilik hesabına sözleşmede belirlenen miktarlarda katkı payı ödemeleridir. Ayrıca katılımcıların sisteme giriş aidatı, yönetim gideri ve fon işletim masraflarına katkı payı ödemesi de gerekebilecektir. Katılımcıların bireysel emeklilik hesaplarındaki birikimlerinin ve kazanılmış haklarının başka bir emeklilik şirketine aktarılması mümkündür.

Bunun için mevcut şirkette en az bir yıl süreyle kalınması ve aktarıma ilişkin olarak katılımcının yazılı talepte bulunması gerekecektir.

iii) Emekli Olma ve Emeklilik Seçenekleri

Katılımcılar sisteme giriş tarihinden itibaren en az 10 yıl sistemde kalmak koşuluyla 56 yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanabilmektedirler. Ancak 56 olarak belirlenen yaş haddi, 1 Ocak 2025 tarihinden itibaren 60 yaş olarak uygulanacaktır. Emekliliğe hak kazandıklarında katılımcıların, birikimlerinin bir kısmını veya tamamını toplu olarak alabilmeleri mümkündür. Birikimlerin kısmi olarak alınması halinde, alınmayan kısım katılımcının isteğine bağlı olarak emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmeye devam edilebilecektir. Alternatif olarak, katılımcı ile şirket arasında yapılacak bir 'yıllık gelir sigortası sözleşmesi' ile birikimin ömür boyu maaş şeklinde alınması mümkün olacaktır. Emeklilik maaşı aylık, üçer aylık veya yıllık olarak ödenebilecektir.

iv) Katılımcının Vefatı ya da İş Göremezlik Durumu

Katılımcının sistemde iken vefat etmesi halinde bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerin tamamı toplu olarak ya da ömür boyu maaş şeklinde katılımcının lehdarına ödenebilecektir. Katılımcının sistemde iken sürekli iş göremezlik durumunun ortaya çıkması halinde de birikimler katılımcıya toplu olarak ya da ömür boyu maaş şeklinde ödenebilecektir.

v) Sistemden Ayrılma

Katılımcının emekliliğe hak kazanmadan sistemden ayrılma talebinde bulunması halinde bireysel emeklilik hesabındaki katkılar getirileri ile birlikte katılımcıya ödenecektir. Eğer işveren tarafından yapılmış bir katkı var ise bu katkılar emekliliğe hak kazanılana kadar talep edilemeyecek, bu süre boyunca işveren katkıları emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmeye devam olacaktır.

vi) Hayat Branşında Faaliyet Gösteren Mevcut Şirketler

Anonim şirket şeklinde kurulacak şirketin sermayesi 20 trilyon liradan az olmayacak, ödenmiş sermayesi asgari 10 trilyon lira olacak ve kalan miktar 3 yıl içinde ödenecektir. Şirket kurucuları, tasfiyeye tabi tutulan bankerler, bankalar, sigorta şirketleri ile para ve sermaye piyasalarında faaliyet gösteren diğer kurumlarda doğrudan ve dolaylı %10 veya daha fazla oranda pay sahibi olmayacaktır. Müflis veya konkordato ilan eden kişiler şirket kurucusu ola-

mayacaktır. Ayrıca, taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis veya zimmet, cürüm işlemek için teşekkül oluşturanlar, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullananlar, ihaleye fesat karıştıranlar, karapara aklayanlar, devlet sırrını açığa çıkartanlar ve vergi kaçıranlar da şirket kurucuları arasında bulunamayacaktır.

Tasarı kanunlaşmadan önce hayat branşında faaliyet gösteren şirketlerin emeklilik branşında ruhsat almaları halinde, hayat sigortası yaptıkları sigortalıları, emeklilik şirketi olarak faaliyete başladıkları tarihten itibaren iki yıl içinde bireysel emeklilik sistemine intibak ettirebileceklerdir. Bunun için sigortalıların yazılı talepte bulunmaları gerekecektir. Bu durumda, söz konusu sigortalıların birikimleri ve kayıtları bireysel emeklilik hesaplarına aktarılacak, ayrıca hayat sigortalarında geçen sigortalılık süreleri bireysel emeklilik sisteminde geçmiş sayılacaktır.

4. Bireysel Emeklilik Sistemi İle İlgili Vergisel Düzenlemeler

07.10.2001 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile özel emeklilik sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bireysel emeklilik sistemi isteğe bağlı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte getirmiş olduğu güvence ve teşviklerle, katılımın yoğun olması beklenmektedir.

Bireysel emeklilik sistemi öncesinde, kanunla düzenlenen sosyal güvenlik müesseseleri haricinde hayat, ölüm, kaza, hastalık, analık, doğum ve öğrenim gibi, özel sigorta şirketleri nezdinde düzenlenen şahıs sigortaları için vergi teşvikleri zaten mevcuttu. Bireysel emeklilik sistemi ile bu şahıs sigortalarının vergisel teşvikleri son bulmamakla birlikte, bireysel emeklilik sistemine tanınan teşvikler diğer şahıs sigortalarına göre daha fazladır.

BETYSK'nun en önemli özelliği bir çerçeve kanunu olması ve uygulamanın çıkarılacak yönetmeliklere bırakılmış olmasıdır. Kanun'a işlerlik kazandıracak en önemli nokta; vergi konularında yapılacak değişikliklerle kişileri tümü ile gönüllülük esasına dayalı bu sisteme çekecek bazı vergi kolaylıklarının getirilmesidir.

Bu amaçla hazırlanan vergi düzenlemelerinin 4697 sayılı Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ise 10 Temmuz 2001 tarih ve 24458 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kanunda bireysel emeklilik sistemi ve hayat sigortaları konularındaki vergi düzenlemelerinin önemli gö-

rülen kısımları aşağıdadır. Ancak bu konuya değinmeden daha önceden şahıs sigortalarına tanınan vergi teşviklerinin nasıl olduğuna bakmakta fayda vardır.

07.10.2001 tarihine kadar düzenlenen şahıs sigortası poliçeleri için eski vergi düzenlemeleri yine geçerli olacaktır. Yeni vergi hükümleri 07.10.2001 tarihinden itibaren düzenlenen şahıs sigortası poliçelerine uygulanacaktır. Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan eski teşvik hükümleri²³,

* 07.10.2001 tarihine kadar düzenlenen şahıs sigortası poliçeleri için 10 yıl prim ödenmiş olmak şartıyla, sigorta şirketleri tarafından ödenen aylıkların, en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarı kadar olan kısmı ücret sayılarak Gelir Vergisinden istisna edilmiştir.

* 07.10.2001 tarihine kadar düzenlenen şahıs sigortası poliçeleri için 10 yıl prim ödenmiş olmak şartıyla sigorta şirketleri tarafından iade olunan mevduat veya toptan yapılan ödeme tutarının , en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarı kadar olan kısmı ücret sayılarak Gelir Vergisinden istisna edilmiştir.

* Yine 07.10.2001 tarihine kadar ücretlilerin adına düzenlenen şahıs sigortası poliçeleri için, çalışanın bizzat kendisi tarafından ödenen sigorta priminin ücretin elde edildiği ayda SSK işçi hissesine kadar olan kısmı , ücretlinin Gelir Vergisi matrahından indirilir.

* Yıllık beyanname ile beyan edilen gelirler bakımından da 07.10.2001 tarihine kadar düzenlenen şahıs sigortası poliçeleri için, yıllık beyanname ile beyan edilen gelirin %5'ine kadar olan sigorta primlerinin matrahtan düşülmesi imkanı mevcuttur. Ancak, burada mükellefin eşine, küçük çocuklarına ve kendisine ait şahıs sigortası için ödenen primlerin her bir kişi için asgari ücretin yıllık tutarını da aşmaması şartı aranacaktır.

Bireysel Emeklilik Sistemine tanınan vergisel teşvikler ve 07.10.2001 tarihinden sonra düzenlenen şahıs sigortalarının vergi teşvikleri²⁴,

* Öncelikle 07.10.2001 tarihinden itibaren şahıs sigortası yaptıran kişilere veya bireysel emeklilik sistemine girmiş olan kişilere ödenen toplu paralar veya aylıklar ücret kapsamında çıkarılıp menkul sermaye iradı olarak vergilenecektir.

* Menkul sermaye iradı olarak vergilendirilecek kısım ise, bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya

tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin %75'lik kısmıdır. Bu kısım üzerinden GVK 'nın 15'nci maddesi uyarınca stopaj yapılacaktır ama stopaj oranı belli değildir. Bireysel emeklilik sisteminden tek primli gelir sigortası olarak yapılan ödemelerin tamamı vergiden istisna edilmiştir. Şahıs sigortalarından ise 10 yıl prim ödeyenler ile yine zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 90'ı vergilenecektir. Stopaj oranı bu ödemelerde de belli değildir.

* Ücretlilerin eskiden olduğu gibi sigorta için ödemiş olduğu primler aylık gelir vergisi matrahından indirilebilecek, ancak bireysel emeklilik sistemine ödenen primlerde aylık gelir vergisi matrahının %10'una kadar izin verilirken şahıs sigortalarında bu %5 ile sınırlandırılmıştır. Bireysel emeklilikte ilave teşvik olarak işverenin ücretli adına ödediği primler de indirim konusu yapılabilecek ve işveren de bu tutarı gider olarak yazma hakkına sahip olacaktır. Ancak hem bireysel emeklilikte hem şahıs sigortalarında ücretten indirilebilecek veya işverenlerce gider yazılabilecek üst sınır, yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarından fazla olamayacaktır.

* Yıllık beyanname veren kişiler bakımından da bireysel emeklilikte matrahın %10'u , şahıs sigortalarında matrahın %5'ini geçemeyecek şekilde indirim hakkı tanınmıştır. Üst sınır yine asgari ücretin yıllık tutarıdır.

* Bireysel emeklilik şirketlerinin fonlarını değerlendirmek için kurdukları yatırım fonlarının kazançları kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Bu istisna üzerinden gelir vergisi stopajı da yapılmayacaktır.

* Sigorta ve emeklilik şirketleri ile emeklilik yatırım fonlarının kuruluşları dahil her türlü işlemlerinde düzenlenen ve damga vergisi bu şirketler veya fonlar tarafından ödenmesi gereken kağıtlar damga vergisinden istisna edilmiştir.

* Emeklilik yatırım fonlarının sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler nedeniyle elde ettikleri paralar; emeklilik sözleşmesi, hayat sigortaları sağlık sigortaları ile ihracat sigortalarında sözleşme ve poliçe üzerinden alınan paralar; banka, sigorta şirketi ve emeklilik şirketlerinin kuruluşlarında veya sermayelerini arttırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibari değerlerinin üzerinden elden çıkarılması nedeniyle elde ettikleri paralar (emisyon primleri); BSMV' nden istisna edilmiştir.

Yeni çıkan bu kanun ile yapılan en önemli değişiklikler Bireysel Emeklilik Sistemini ilgilendiriyor olmakla birlikte Hayat Sigorta Şirketlerinin²⁵ mevcut

durumlarını daha kötüye götürmeyecek veya birikimli hayat poliçelerinin tamamlanmasını bireysel emeklilik sistemine geçişine fırsat sağlamayacak bir yapıda görülmektedir. Ayrıca bir geçici madde ile akdedilmiş mevcut sigorta poliçelerinin ilgili olduğu prim ve ödemelerinde gelir vergisi kanununun eski madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilerek devletin ve mevcut sözleşmelerin devamlılığı sağlanmış bulunmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye uzun süre Anglo-Sakson tipi özel emeklilik sistemine yabancı kalmıştır. Halbuki Batıda, sermaye birikiminde özel emeklilik sisteminin büyük katkısı olmuştur. Ülkemizde geç de olsa, bu konuyla ilgili olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın öncülüğü ile hazırlanan Bireysel Emeklilik Yasa Tasarısı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe ve Plan Alt Komisyonu'nda uzun tartışmalardan sonra olgunlaşmış ve daha sonra genel kurula sevk edilmiştir. Tasarı, 28 Mart 2001 tarihinde TBMM'de kabul edilmiş ve Resmi Gazetenin 7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı nüshasında 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu olarak yasalaşmıştır. 28 ana madde ile 1 geçici maddeden oluşan bu önemli yasa, yayımından altı ay sonra 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin sosyal güvenlik sisteminde yeni bir çığır açacak olan Bireysel Emeklilik Yasası, bazılarının sandığı gibi bir tür hayat sigortası değildir. Bireysel emeklilik sisteminin temeli, gönüllülük esasına dayanmaktadır ve sisteme katılım vergi teşvikleri ile özendirilerek 18 yaş üzerindeki herkesin sisteme dahil olabilmesi amaçlanmıştır. Sistem mevcut sigorta kuruluşlarına alternatif bir durum değil, tam tersine birbirini tamamlayan bir hedefe yönelmiş bir hadisedir. Bireysel emeklilik sistemi iyi uygulandığı takdirde bir yandan çalışana kendi tasarruf olanakları ile ek bir gelir sağlayacak, ekonomiye fon oluşturacak ve kamu sosyal güvenlik sistemini destekleyerek, devletin yükünü hafifletecektir. Sistemin uygulandığı ülkelerden Almanya'da 136.3, Hollanda'da 345, İngiltere'de ise 861 milyar dolar kaynak oluşturulmuştur²⁶. Eğer Türkiye'de güven unsuru işin başlangıcından itibaren tesis edilir ve sisteme giren şirketler inandırıcılığını öne çıkararak rekabet ederlerse, beklentiler kısa süre sonunda Türk ekonomisinde hiç de küçümsenmeyecek rakamlara ulaşacaktır.

Bireysel emeklilik sisteminin en can alıcı konularından biri, vergi teşvikleri olmaktadır. Yasa koyucu bireysel emeklilik sistemini destekler nitelikteki vergi istisna ve muafıkları ile değişiklikleri ayrı bir tasarı olarak hazırlamış ve TBMM'ye sevk etmiştir. Komisyonunda tartışılan ve olgunlaşan tasarı,

26.06.2001 tarihinde genel kurulda kabul edilmiş ve Resmi Gazetenin 10 Temmuz 2001 tarih ve 24458 sayılı nüshasında 4697 sayılı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun olarak yayımlanmıştır. Bireysel emeklilik sistemini vergi teşvikleri ile destekleyen bu yasa da 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sosyal güvenlik reformunun önemli bir halkası olan Bireysel Emeklilik Yasası, Türkiye'nin bunalımlı bir döneminde uygulamaya girmiştir. Gelirlerin düştüğü, işsizliğin arttığı bir ortamda, yasaya hayatiyet kazandıracak olan emeklilik şirketlerinin kurulması, çalışanların sisteme katılması ve katkı payı (prim) ödemesi; özel şartlardaki eksikliklerin giderilerek bununla ilgili gerekli yönetmeliklerin çıkarılmasını müteakip başlayacaktır. Sistemin uygulamaya konulmasıyla orta vadede gayri safi milli hasılanın %5-10 'u düzeyinde bir birikim oluşturulması ve para ve sermaye piyasalarına yeni kaynaklar sağlanarak piyasaların gelişmesine²⁷ ve derinleşmesine katkıda bulunulması, bu suretle kamu ve özel sektörün borç bulma imkanlarının kolaylaştırılması sağlanacaktır²⁸.

Ayrıca Hükümetin Uzun Vadeli Gelişmenin ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planının Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, tamamlayıcı bireysel emeklilik sigorta programının, kayıtdışı çalışmayı azaltacağı ve zorunlu sigortalılık sistemini destekleyeceği belirtilmektedir²⁹.

Şu anda bu işi yapmak isteyen hayat sigorta şirketleri (Commercial Union, Yapı Kredi Hayat, Axa Oyak, Anadolu Hayat, Koç-Allianz) Lisans Başvurusunu yapmışlardır. Ayrıca söz konusu emeklilik şirketlerinde görev alacakların üniversite mezunu olmaları ve Hazinesin açacağı sınava girerek bu konuyla ilgili özel belgeleri almaları gerekmektedir. Dolayısıyla kamunun sosyal güvenlik yükünü hafifletecek ve çalışanlara ek bir gelir sağlayacak olan bireysel emeklilik sisteminin çalışmasını sağlayabilmek için bu alanda görevli kamu ve özel sektör kuruluşlarına büyük görev ve sorumluluk düşmektedir.

1990 yılında 65 yaş üstü nüfusun toplam "bağımlı" nüfus içindeki payı sadece %10.1 iken bu oran 2010'da %19.0'a ve 2025 yılında da %24.8'e çıkacağı tahmin edilmektedir³⁰. Diğer bir deyişle, bundan 23 yıl sonra Türkiye'de faal nüfusun geçindirmek zorunda olduğu kitle içerisinde yaşlıların ağırlığı sürekli artacaktır. Bu durum emeklilik gelirleri, emeklilik fonları, sosyal güvenlik sisteminin uyum sağlaması, sağlık sisteminin yaşlı nüfusa hizmet sunabilmesi, işgücünün bizzat kendisinin yaşlanmakta olması, emeklilik ya-

şındakilerin faaliyet durum ve olanakları vs. gibi bir dizi sorun ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu noktada, sosyal güvenlik sisteminin olmazsa olmaz koşullarından biri olan bireysel emeklilik sistemi; tam olarak uygulamaya geçtiği andan itibaren Türk ekonomisine yeni dinamizm, yeni katkılar sağlayarak ülke kalkınmasına pozitif etki yapacak, istihdamı olumlu yönde etkileyecek ve sonuçta ülke ve ülke insanının daha refah günlere ulaşmasında büyük rol oynayacaktır.

Kaynakça

- ARICI, Kadir : " Sosyal Güvenlik Sistemimiz İçin Yeni Bir Tecrübe: Özel Emeklilik Fonları", İşveren, Cilt XL, Sayı 3, Aralık 2001.
- BAYER, İsmail : "Sosyal Güvenlikte Neyi Tartışıyoruz?", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 1, Temmuz-Eylül 1998.
- CANSIZLAR, Doğan : "Bireysel Emeklilik Sistemi ve Sermaye Piyasaları", İşveren, Cilt XL, Sayı 3, Aralık 2001.
- DAĞALP, Namık : "Tasarrufların Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelmesi, Kalkınma Açısından Çok Önemlidir", İşveren, Cilt XL, Sayı 3, Aralık 2001.
- ESKİL, Hasan : "Bireysel Emeklilik", Birlikten Dergisi, T. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayını, Sayı 21, Eylül 2001.
- GÜR, Mustafa : " Sosyal Güvenlik Bir Yük Değildir", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 1, Temmuz-Eylül 1998.
- KARACAN, A. İhsan : İktisat Yazıları, Finans Dünyası Yayınları No:4, [y.y], 1996.
- KENAR, Necdet; TUNCAY, Ahmet; COŞKUN, A. Haydar : "Sosyal Güvenlik Sistemimiz ve Reform Projesi", Hazine Dergisi, Özel Sayısı, Ağustos 1996.
- KOCAOĞLU, Mehmet : Askeri Yasalar, Gaye Matbaacılık, Ankara 1990.
- KONGAR, Bilgi : "Merhaba Sigortaya Gönül Verenler", Birlikten Dergisi, T. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayını, Sayı 19, Temmuz 2001.
- MİRAS, Fuat : "Sosyal Güvenlik", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 2, Ekim-Aralık 1998.
- ÖZEL, Salih : "4447 Sayılı Kanunla Sosyal Güvenlik Yasalarında Yapılan Son Değişiklikler", Mükellefin Dergisi, Sayı 95, Kasım 2000.
- SAPANCALI, Faruk : " Ekonomik Kriz ve Sosyal Güvenlikte Yeniden Yapılanma", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 2, Ekim-Aralık 1998.
- TALAS, Cahit : " Bir Kez Daha Sosyal Güvenlik Üzerine", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 2, Ekim-Aralık 1998.
- TUNCER, Selahattin : "Bireysel Emeklilik Sistemi 7 Ekim'de Yürürlüğe Giriyor", <http://66.111.64.54/mevzuat/basindan/2001/2001-eylul/24-09-stuncer.htm>.
- DPT : 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Sosyal Sektörlerde Gelişmeler 1996-2000, Ankara 2000.
- DPT : Uzun Vadeli Gelişmenin (2001-2023) ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planının (2001-

2005) Temel Araçları ve Stratejisi, Ankara 2000.

TÜSİAD :Türkiye'nin Fırsat Penceresi Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri,TÜSİAD Yayın No:99-1-251,Ocak 1999.

http://www.treasury.gov.tr./mevzuat/bireysel_emeklilik.htm.

<http://www.ssk.gov.tr>.

<http://insankaynaklari.arthuranderson.com/bireyler/trends/yasal/birey-emeklilik.asp>.

http://www.belgenet.com./eko/bireysel_1.html.

<http://www.hurriyet.com.tr./haber/>

<http://www.rega.com.tr/regaa/gazete/010700/0107100.00002.htm>

<http://www.ssk.gov.tr/sskdanhaber/toplanti.html>.

NOTLAR

- 1 Faruk Sapancalı," Ekonomik Kriz ve Sosyal Güvenlikte Yeniden Yapılanma", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 2, Ekim-Aralık 1998, s .105.
- 2 Cahit Talas," Bir Kez Daha Sosyal Güvenlik Üzerine", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 2, Ekim-Aralık 1998,s .7.
- 3 Namık Dağalp,"Tasarufların Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelmesi, Kalkınma Açısından Çok Önemlidir", İşveren, Cilt XL, Sayı 3, Aralık 2001, s .14.
- 4 Kadir Arıcı, " Sosyal Güvenlik Sistemimiz İçin Yeni Bir Tecrübe: Özel Emeklilik Fonları", İşveren, Cilt XL, Sayı 3, Aralık 2001, s .20.
- 5 Salih Özel, "4447 Sayılı Kanunla Sosyal Güvenlik Yasalarında Yapılan Son Değişiklikler", Mükellefin Dergisi, Sayı 95, Kasım 2000, s .113.
- 6 Necdet Kenar,Ahmet Tuncay,A. Haydar Coşkun,"Sosyal Güvenlik Sistemimiz ve Reform Projesi", Hazine Dergisi, Özel Sayısı, Ağustos 1996, s .5.
- 7 Mehmet Kocaoğlu, Askeri Yasalar, Gaye Matbaacılık, Ankara 1990, s. 32.
- 8 DPT,8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Sosyal Sektörlerde Gelişmeler 1996-2000, Ankara 2000, s.60.
- 9 Salih Özel, a. g. e., s.114.
- 10 Necdet Kenar, Ahmet Tuncay, A. Haydar Coşkun, a.g.e., s. 6.
- 11 Fuat Miras, "Sosyal Güvenlik", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 2, Ekim-Aralık 1998, s .8.
- 12 DPT, a.g.e., s. 60.
- 13 Mustafa Gür, " Sosyal Güvenlik Bir Yük Değildir",Sosyal Güvenlik Dünyası,Sayı 1, Temmuz-Eylül 1998, s. 7.
- 14 İsmail Bayer, "Sosyal Güvenlikte Neyi Tartışıyoruz?", Sosyal Güvenlik Dünyası, Sayı 1, Temmuz-Eylül 1998, s.15.
- 15 <http://www.ssk.gov.tr>.
- 16 <http://www.ssk.gov.tr>.
- 17 Bilgi Kongar, "Merhaba Sigortaya Gönül Verenler", Birlikten Dergisi, T. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayını, Sayı 19, Temmuz 2001,s .1.
- 18 Selahattin Tuncer,"Bireysel Emeklilik Sistemi 7 Ekim'de Yürürlüğe Giriyor", <http://66.111.64.54/mevzuat/basindan/2001/2001-eylul/24-09-stuncer.htm>.
- 19 Selahattin Tuncer, a.g.e., s. 2 of 3.
- 20 http://www.treasury.gov.tr./mevzuat/bireysel_emeklilik.htm.

- 21 <http://insankaynaklari.arthuranderson.com/bireyler/trends/yasal/birey-emeklilik.asp>.
- 22 http://www.belgenet.com./eko/bireysel_1.html
- 23 <http://www.hurriyet.com.tr./haber/>
- 24 <http://www.rega.com.tr/rega/a/gazete/010700/0107100.00002.htm>
- 25 Hasan Eskiil, "Bireysel Emeklilik", Birlikten Dergisi, T. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayını, Sayı 21, Eylül 2001, s .13.
- 26 <http://www.ssk.gov.tr/sskdanhaber/toplanti.html>
- 27 A. İhsan Karacan, İktisat Yazıları, Finans Dünyası Yayınları No:4, [y.y], 1996, s.79.
- 28 Doğan Cansızlar, "Bireysel Emeklilik Sistemi ve Sermaye Piyasaları", İşveren, Cilt XL, Sayı 3, Aralık 2001, s .11.
- 29 DPT, Uzun Vadeli Gelişmenin (2001-2023) ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planının (2001-2005) Temel Araçları ve Stratejisi, Ankara 2000, s .13.
- 30 TÜSİAD, Türkiye'nin Fırsat Penceresi Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri, TÜSİAD Yayın No:99-1-251, Ocak 1999, s .64.